

HORATIUS SORORICIDA.

CAUSA SECUNDA.

In Genere Judiciali.

ARGUMENTUM.

*Parta de tribus Curiatis victoria, cum eorum onustus spo-
liis Horatius urbem ingressus esset, in Sororem Virginem inci-
dit, qua desponsa uni ex tribus Curiatis fuerat. Illa cog-
ito super Fratris humeros pabudamento sponsi, quod ipsa com-
fecerat, solvit crines, & suo sponsum nomine mortuum flebi-
liter appellat. Movet feroci Juveni animum comploratio Sor-
ris in victoria sua tantoque gaudio publico, stricteque pro-
tinus gladio Puellam transfigit. Horatius perduellionis reus ac-
ceritur à Duumviris, & morte damnatur. Provocatione certa-
tur à Duumviris ad Populum, qui Horatium absolvit.*

ACTORES.

M. VALERIUS, Alter è Duumviris Horatii, accusator.

P. HORATIUS, Perduellionis reus.

P. HORATIUS, Horatii Perduellis Pater ac Defensor.

TULLUS HOSTILIUS, Rex Romanorum.

M. VALERIUS,

*Alter è Duumviris P. Horatii
Accusator.*

SI quis unquam, Rex æquissime,
vosque adeo, quotquot hinc ade-
stis, Quirites, molestam ac diffi-
lem accusandi provinciam, & odio-
sum detrahendi etiam de amico of-
ficiam expertus est; nunc mihi cer-

tè invisum inprimis acusatoris no-
men & plenum acerbitate durissima
munus debuit videri. Etenim sentio
totam oneris illius gravitatem, quod
mihi ratio communis utilitatis im-
ponit; video quàm alienum sit ab ip-
sa humanitate, virum optimè de pa-
tria meritum, libertatis publicæ vin-
dicem ac tutorem, eundem mihi at-
tissimo necessitudinis vinculo conjun-
ctum Perduellionis reum accusare.

Verùm idem ille patriæ amor, cujus
causa Horatius suum præsentissimo
periculo caput objectit, cui sororis
unicæ vitam putavit esse immolan-
dam, idem, inquam, amor ille pa-
triæ me cogit, ut debitas ab eo pœ-
nas repetere non dubitem, cui lauros
perennes parta cum victoria Populi
Romani libertas videtur postulare.

Igitur miretur nemo, si, quam ce-
lebrandæ recentis victoriæ vocem ultro
commodarem, eadem nunc ad incre-
pandum victoris parricidium, & po-
scendam judiciorum severitatem uten-
dum judicaverim. At Te, Rex sa-
pientissime, vosque integerrimi Judi-
ces, considerare diligenter velim,
quid præsens tempus à vobis, quid
tota retro posteritas per me deposcat;
vestrum est in hodierno exemplo sta-
tuere, quid de scelere omnium ma-
ximo sit deinceps sentiendum.

Hic verò disputare tecum acrius,
Horati, non velim, quàm parvi fue-
rit animi, quàm indignum conditio-
ne tua, quòd sit in Puellam, arma-
tus in inermem, quòd ferox ac re-
centi inflatus victoria in afflictam,
& vix dum extincti sponsi morte de-
solatam infartexeris; atque hinc vi-
de, quàm non ego sim iniquus reo,
quàm non molestus accusator.

Alia sunt, Quirites, gravioris cu-
jusdam ponderis ac momenti, quæ
orationem ad se convertant totam,
nec in aliis rebus evagari patiuntur.
Id porro flagitii genus, quod vestram
hodie vindictam exigit, est ejusmo-
di, Judices, ut quoniam in civita-
te nostra nullum habui ad hunc us-
que diem exemplum, nulla in au-
ctores pœnarum ratio decreta sit. Pu-
tarunt nempe sapientissimi majores
nostri, tam æquum esse à Romana
virtute parricidium, ut nullo coer-
ceri supplicio, nulla proposita pœna
deberet prohiberi. Quod enim vel
ipsa communis hominum parens ac

magistra vitæ natura omnium in ani-
mis jam diu proscriptisset, idem non
videbatur cadere in civem Romanum
posse, qui hostilem fundere sangui-
nem, non propinquum, aut etiam
fratrum didicisset. Si tamen tam
sanctos refringere limites unius ho-
minis non pertimuit audacia; si vi-
dimus hodie sub oculis nostris ad-
missum, quod fieri posse nemo ve-
strum æstimasset; videte, Judices,
nisi quamprimum obstat justa seve-
ritas, ne malum impunitate crescat,
& tam perniciosum inusitati facino-
ris exemplum latius propagetur.

Etenim ea est Romani Imperii
conditio, ut licet propinquitatis vin-
culo, ac communione sanguinis cum
populis circumadjacentibus gaudea-
mus, graves tamen cum ipsis interdum
gerere inimicitias, & mutuas ruere
in cades vel inviti ac reluctantes adi-
gamur. Nam cum rerum feliciter ge-
starum gloria soleat vicinorum o-
culos perstringere, & quidquid æmu-
lorum laudi ac potentia accedit, id
ipsum auferri sibi existiment; nulla
vel affinitatis necessitudo, vel san-
guinis propinquitas impediatur, ne,
cum alienis vicissim incrementis vo-
lunt obistere, gravissimas utrinque
dimicationes sustineant. Quæ cum ita
sit, quis non videt; quis non intelli-
git, nemini deinceps fore licitum,
suorum ut lugeat funera, & sublatis
armorum fato propinquos desideret?
adeoque jus illud omne, quod innat-
um nobismetipsis videri possit, ut no-
stram in propinquos charitatem ac
pietatem significemus, unius temeri-
tate facti, unius hominis scelere at-
que insolentia penitus esse sublaturum?

An verò privatum hominem tantum
habere cives in suos juris, ut durissi-
mum cæteris omnibus jugum imponat?
Tunc igitur, Horati, hostilem impe-
tum à patriæ manibus repulisti, ut
eandem domestico furore violares?

Mm 2 tunc

tunc victoriam de hostibus reportasti, ut eadem civium in perniciem abuteris? tunc conclamatam jam pœne hujus urbis libertatem vindicasti, ut eidem tali facinore gravioris servitii metum injiceres? O urbem miseram! ò infelicem patriam! ò acerbam nimis gentis nostræ conditionem, cui neque vinci, neque vincere sine civium perniciem ac libertatis exitio deinceps licebit! Quid enim posthac Juventus Romana natura sua ferox, & impunitatis expectatione confirmata non audebit? quos cupiditati suæ fines, quos impotentiae frenos imponi patietur? Quis erit victori modus, cui rerum bene ac feliciter gestarum gloria novam innata ferociae insolentiam adjiciet? Victoriae scilicet ac trophaeorum in umbra tutus cædes, rapinas, parricidia, & si quod aliud robustioris improbitatis excogitari facinus potest, impune perpetrabit.

At enim infelix Soror spolia desponsi sibi conjugis sanguine cruentata sine dolore aspiceret non potuit: ò seculus! occisum à Fratre luxit conjugem, ò impietas! flebilibus lachrymis sponsi manibus parentavit; ò flagitium nullo satis gravi supplicio expiandum! Tunc ergo, Horati, pietatem vitio, virtutem crimini vertendam arbitraris? an non aliquid de victoriae ferocia remittere te, ut liberum Sorori tuæ dolorem permitteres? an non vel patriam ipsam tantisper oblivisci, ut aliquid naturæ, aliquid pietati conjugum indulgeres?

Sed esto: peccarit illa; dum cruenta sponsi sanguine spolia execrata est. Nihil ne sibi vindicet muliebris infirmitas, nihil sexus imbecillitas exoret? Nihilne sibi postulet ignosci amica Soror, quæ conjugis in Fratre interfectorem agnoscat? Non ergo visum est satis, si immoderate dolentem verbis castigares, si nimium &

intempestivum amorem reprehenderes, nisi auctoritate propria Judicis ac tortoris vice fungereris, nisi per summum nefas propriam in Sororem ferociter insurgeres, nisi crudeles ac parricidales manus tam propinquo sanguine cruentares?

Sed quid adjiciam plura? Vides enimverò satis, Rex æquissime, pro tua, quæ singularis est, perspicacia, vides, quid æquitati, quid patriæ, quid regiae auctoritati, quæ omnia Horatius violavit hodie, debeas. Itaque parco ulterius persequi tantæ atrocitatis supplicium, cui vix ulla pœna possit inveniri? Non peto iterum atque iterum parricidii tam atrocis auctorem capitali sententia multari, quem humana jam divinaque jura morte damnarunt. Unum oro, ne te pigeat vel victorem plectere, qui parricidii immanitate victoriae gloriam obscuravit. Nihil te retineat libertas Populo Romano vindicata, quæ non tam Horatii virtute parta, quam singulari quodam Romanæ urbis fato, vel concessa, vel potius conservata videri possit.

P. HORATIUS

Perduellionis Reus.

O duram rerum humanarum vicissitudinem! ò deplorandam fortis levitatem & inconstantiam! Ecce reus capitis vestrum in iudicium accersor, Quirites, qui vestra omnium capita ab intempe-ritate vindicavi! Mihi fatalis & funestus dies hic clauditur, qui tam serenus, tam fortunatus primum illuxit! Ecce in servitutem libertas, victoriae campus ætrium in carcerem, triumpho pompa ægubrem in apparatus, currus victoris debitas in infame patibulum commutatur!

Noli tamen existimare, Rex fortissime, neque vos, Quirites, quotquot hic adestis, arbitrari; hæc me ve-

nisse mente vestrum in conspectum, vel ut facinus, de quo nunc agitur, excusum, vel ut paratam pro eo facinore pœnam indigna prece coner declinare. Loquitur pro me satis mactatus hac ipsa manu superbis hostis; causam agit meam parta recentis victoria communis libertas; Patria ipsa servitutis metu vindicata, in tanto liberatoris sui periculo, nec conticescit, nec vitam, quam ne exorare pigeat, non precatur. Nam cur ego vel vitam orem, vel morem deprecem, qui nec dignum morte gerim quidpiam, nec quidquam indignum vita patravim? Scilicet vertatur hoc mihi in probrum & in dedecus, quod gloriosissimum debuit reputari?

At enim occisa Soror, & manu Fratris occisa. Fateor, Quirites; nec fateri me pudet: nec facinus, si liceat, infectum velim. Feci enimverò, non temerè, sed iudicio; non per iracundiam, sed deliberata voluntate; feci quod Patria quacumque propinquitate sanguinis propior ac carior postulabat. Urbis dedecus, labem patriæ, pestem atque exitium publicæ libertatis sustuli, mactavi, exterminavi.

Et hoc mihi tanquam indignum homine Romano facinus quisquam exprobrat? Soror illa sit mihi nimirum, aut hoc nomine digna reputetur, quæ vivere superstitem è tribus fratribus unum exoptulat? quæ mactatos hostium furore fratres, sui ipsius oblita sanguinis non dolet? quæ sublatum hostem patriæ libertatis desiderat? quæ redemptam vilissimo sanguine salutem urbis atque tranquillitatem conqueritur? Saltem si remotis arbitris sola, si privatim, si conclusis in ædibus dolori indulgisset, si abstinuisset prodire in publicum, ferendum id quoquo modo videri potuisset, Quirites, & imbecillitati muliebri fortasse condonandum. At ve-

Lo Jay, Tom. I.

nisse illam frequentissimum populi totius in conspectum; Romæ exultantis ac triumphantis gaudia intempestivo luctu, plausum gemitibus, lachrymis lætitiæ, festas omnium acclamationes importunis querelis interurbasse! Non erubuerit infelix mulier dolere palam de communi libertate, quam vel fuso sanguine bene redemptam fratres sui lætarentur! Victoriæ illam omnium in oculis detestata sit, quæ salutem huic urbi, securitatem Populo Romano attulisset? Hanc inasserit familiæ nostræ labem, ut una partam tanto pretio servatæ Romæ gloriam nobis invideret! Maluerit illa salvum esse conjugem, quam eripi quemquam è suis de periculo, quam patrem servari superstitem, quam victricem Romanam gaudere libertate? Et hoc Romanus impune, hoc libertatis vindex & assertor, hoc Horatius victoriae compos pertulisset? non vindicasset vel proprio in sanguine illatam Romanæ gloriæ injuriam! turpem ignominiam, patriæ probrum ac dedecus, segnem ac lentum spectatorem aspexisset?

Sed quid ego hic moror? si novum illud & insolitum Romanæ libertatis studium pœna dignum est; si fœminæ imbellis vita videtur libertate potior, si assertor ejusdem libertatis nullum aliud virtutis ferre præmium debuit, præter infame patibulum; si statuistis apud vos victorem Horatium supplicio capitis, infortunatum patrem luctu perdere: nihil ego mortem deprecor, Quirites; quæcumque mihi subeunda sint supplicia, non imparatum Horatii pectus invenient; neque gloriosum non putabo, post ereptam fortiter hostium è manibus Patriam, pro eadem strenue ac viriliter, vel turpissimum dedecus perferre. Hoc saltem dabimus futuris deinde ætibus salubre documentum, quanto vir Romanus patriæ studio flagrare de-

M m 3 beat;

beat; discent vel ex me, nihil esse tam durum, tam infame, tam acerbum, quod perpeti ultro non oporteat, quoties patriæ salus aut gloria postulabunt. Unum est mihi vel in turpi morte solatium, Quirites, quod facinoris illius mei approbatores non paucos, patrem verò amatissimum etiam gratulatorem nactus sim; doliturus, ut ingenuè fatear, mirum in modum, si præter spem atque expectationem tanti viri suffragium abfuisset.

Cæterum gaudete, Quirites, parva laboribus meis gloria; gratuletur sibi quisque receptam ex gravissimo discrimine libertatem. Fruatur beato tranquillitatis otio, quod domitus hostis ac victus videtur attulisse. Nemo me extinctum doleat acerbius, quam mihi meripse dolendum putera. Unum oro vos atque obtestor, si quid recentis victoriæ beneficio meruisse videar; ut, cum pendente ab infami patibulo videbitis Horatium, meminisse non pigeat, eundem illum esse, qui vos omnes, qui urbem hanc pulcherrimam, qui patriam denique universam à turpissimo servitutis iugo liberavit.

P. HORATIUS

P. Horatii Perduellionis Rei Pater.

Et si, Quirites, devoti pro charitate patriæ tres liberi eam afferunt misero parenti fiduciam, ut non frustra pro unico afflictæ domus solatio deprecator accedat; tamen & ignorantem ipse me, & ultori patriæ publicæque libertatis assertori injuriam facerem, si vel eo jure tam legitimo ad hodiernam infelicis Horatii defensionem utendum arbitrarer. Nolite igitur expectare, Quirites, ut ego per miserabiles afflictæ parentis lachrymas, per orbatæ senectutis acerbissimam, per immolatam libertati vestræ

tergerinam sobolem paratas filio prænas anoliar, & excisæ gentis expectationem unicam mihi conservatam velin. Unum oro vos, Quirites, unum ego te, Rex fortissime, obtestor, ut in causa infortunati filii una Patriæ ratio habeatur, & quod vel ex ipsius gloria, vel ex ejusdem utilitate futurum cognoveritis, id statuere in eum non pigeat.

Nihil obsto, Quirites, eripiatur miser Patri dulcissimum ingravescenti ætatis præsidium; mortem oppeta infelix Horatius, si patriæ gloria, si redempta civium libertas, & Romæ triumphantis exultatio partiuntur. Scilicet id sibi gloriosum Roma arbitretur, si liberatorem suum perdat atque exterminet, si iis abutatur in Horatii perniciem legibus, cujus victoria vigerunt; si sanguinem illius effuderit, per quem tot capita debitæ neci victimæ servata sunt. Nam ubi tandem, Quirites, tristissimum peragatur scelus? quodnam inaudita hæcenus sævitæ theatrum eligatur? an intra Civitatis hujus mœnia, quam ex hostium manibus virtute sua servavit incolumem? an inter confertas Romani exercitus acies, quæ victoriæ testes triumphanti tam lubenter applauserunt? an in hostili campo, quem Curiatorum sanguine crueatavit? Dignum enim vero suæ in bene meritos de patria cives pietatis aut etiam æquitatis documentum exteris gentibus Roma sufficiat! quæ contumeliam pro laude, pro mercede supplicium, mortem pro triumpho rependeret! Æquitatem dico, Quirites; nam quid egit, amabo vos, infelix Horatius, quod iudicio capitis debeat expiare?

Non excusabo factum, Iudices, aut præservidæ juventutis ferocitatem obtendam, imò, imò: tamen si videbor fortasse durus & immisericors pa-

rens,

rens, tamen dum me Romanum esse memini, nihil vereor facinus illud approbare, quod in alio Romano quocumque collaudassem. Quin & vos ipsos, Quirites, aut suffragari filio meo jam oportet, aut parvam vobis ipsius gloria salutem execrari. Nam quo Juvenis animo, quo studio ad vindicandam vestrum omnium libertatem exarsit, eodem infelix frater ad inferendas sorori cruentas manus incensus est. Sit ille parricida, sit crudelis, & inhumanus etiam frater, at non potuit, imò non debuit æquius ferre vel sororem, quæ redemptam fratrum sanguine patriæ salutem ac libertatem doluisset. Non putavit fortissimus Juvenis extinctos penitus ac profligatos Romanæ libertatis hostes, illa dum viveret, quæ suam Romano Populo laudem & gloriam invidisset, quæ durissimum servitutis jugum victoria potius existimasset, quæ vestris omnium capitibus exitium, patriæ ruinam, Romæ turpissimum dedecus peroptasset. Vel si sceleris habendum loco, tam malè de patria meritam occidisse; patrem plectite, Quirites, non filium. Me, me adsum, scelus qui feci; hos ego juniore Horatio sensus, hos animos, hunc amorem in patriam instillavi filio, ut salutem publicam rebus omnibus duceret antiquiorem.

Si tamen filio meo vertendum in dedecus, etiam in pœnam, quod debitam patriæ charitatem amori fraterno prætulit, quod non de hostibus modò, sed de ipsa etiam natura viriliter triumphavit, videte, quæso, quantum vestræ urbi totique imperio detrimentum sitis allaturi. Nam quis deinceps aut curet patriæ gloriam, aut tutandæ publicæ libertatis gratia subire vitæ periculum sustineat; cum illustria civium merita senserit tam malè compensari? Quis expe-

ctet mercedem aliquam, qui beneficium, quod esse poterat omnium præstantissimum, noverit tristissima morte mulctatum? Quis potius sibi non metuat, eum vel ipsa patriæ charitas supplicio digna censeatur? Neque enim Horatius infelix aut odio aut iracundia provocatus adversus sororem exarsit; unus patriæ amor incitavit juvenem, unum salutis publicæ studium impulit. Non credidit, Iudices, tam indignos animo Romano sensus carere supplicio posse, oblitus est illam esse sororem suam, ut perimeret hostem; imitatus sapientissimum hujus urbis conditorem Romulum, qui Remum fratrem novæ urbi insultantem propria manu confodit. O mutata jam in pejus tempora! Ecce capitis reus nunc accersitur, qui triumphare meruisset! hoc imminet victori præmium, ut infamem religatus ad palum carnificis manu pereat! Tanti est amasse patriam, tanti est pro salute communi suam suorumque vitam devovisse!

Nihil est, quod adjiciam plura, Quirites; si tam gloriosum facinus vobisque tam utile dignum morte censebitis. I, Licitor, colliga manus, quæ paulo ante armatæ imperium Populo Romano pepererunt: caput obnube liberatoris hujus urbis, & infelici trunco suspende. Verbera vel intra pomarium, modò inter pila & spolia hostium, vel extra pomarium modo inter sepulcra Curiatorum. Quò enim ducere Juvenem hunc potestis, ubi sua eum decora à tanta supplicii sæditate non vindicent?

TULLUS HOSTILIUS

Rex Romanorum.

Geminum hodie, Quirites, vidit Romana civitas sub oculis suis prodigium,

Mm. 4 gium,

gium, geminum in eodem cive facinus aspexit? alterum omni prædicatione majus; alterum bonis funestum ac luctuosum. Hinc rapit in admirationem omnium animos insignis Horatii victoria, qua Patriæ vindex, & publicæ libertatis assertor immortalæ nomini Romano gloriam peperit; inde movet indignationem horrendum ejusdem parricidium, quo sororis interfector festivæ diei celebratam funestavit. Neque verò necesse est, ut utrumque facinus, quod omnium oculis innotuit, operosius persequar. Nam quis vestrum ignorat, Quirites, quanto rerum in discrimine libertas nostra versata sit? quis non intelligit quantum relatæ ab Horatio victoriæ Romanum imperium debeat? Quis suas fortissimo Juveni opes, fortunas, vitam, securitatem ac pacem acceptas non refert? Imminebat enim verò gravissima patriæ nostræ perniciēs, & Roma ruinæ suæ proxima servitutis aternæ periculum adierat. Jam conclamatum videri de salute nostra, jam desperare omnes rebus suis, & abjicere animos, jam exultare hostes, & sublatis armorum fato duobus Horatiis, quasi de parva victoria triumphare. Cum repente mutata in melius rerum facies, & unius hominis industria pariter ac virtute servitii periculum depulsum est. Hostes arma ponere, leges nostras accipere, vectigal perpetuum solvere coegimus.

O diem faustum! ò victoriam omni præmio majorem, nisi atrocissimum facinus illius splendorem ac gloriam obscurasset! Redibat Horatius inter latæ populi exultantis acclamationes tergeminis Curiatorum spoliis superbus; venit obviam infelix soror, non gratulabunda, sed dolore amens & luctu perdita, quæ Curiatorum in funere sponsum requireret; agno-

scit inter hostiles exuvias arma interfecti conjugis: ire iterum in gemitus ac lachrymas, inclamare sponsum insolabiliter, & victoris ferociam increpare. Movet superbi Juvenis stomachum intempestiva comploratio & præposterus in publico gaudio stertus: mox naturæ oblitus & sanguinis, eodem, quo hostes, gladio sororem interficit.

Hic verò quid statuendum censebimus, Quirites? Quam mercedem victori, quod supplicium reo decernemus? Alterum facinus laudem & præmium postulat; Alterum contumeliam & vindictam exigit. Utinam fieri utrumque à nobis possit, & debitam fortitudini lauream tribuere, & suas crimini pœnas statuere liceat! Utinam Romæ liberum sit, hinc punire fontem; inde victorem compensare! At quoniam idem omnino civis & mulctandus à nobis, & præmio donandus objicitur, vestrum est judicare, Quirites, plusne valere apud nos ad condemnationem debeat sceleris gravitas, quam facti gratia ad absolutionem.

Equidem, si spectetur ipsa tam inusitata facinoris atrocitas, dicta causa est; humana divinaque jura conspirant, ut is tollatur de medio, quem nulla Legum reverentia, nulla nature vis, nulla sanguinis communio retinuit, quominus inauditum hactenus parricidium perpetraret. Insurgit auctoritas publica privatum in hominem, qui fundere Romanum sanguinem, quasi pro jure suo, præsumpsit. Denique postulare videtur à vobis communis bonorum omnium securitas, ne recludi eo facto ad cædem atque impunitatem viam patiamur.

Verùm si pœnas luit parricidii reus infelix Horatius; si nihil de solita Legum severitate remittendum putatis illius in gratiam, qua se ratio-

tionem accepti beneficii gratiam ac memorem Roma exhibebit? quo victorem præmio afficiet? qua vindicem salutis ac libertatis assertorem mercede remunerabit? Gemet Horatius plagas inter ac verbera, dum Roma ipsius beneficio servitutis metu libera sibi plaudit ac triumphat? Mortem oppetet ille carnificis manu, dum illa partem ejusdem victoria salutem atque incolumitatem sibi gratulatur? Interim infelix pater, qui suis in hoc imperium meritis, & spectata in patriam caritate vix amulandum unquam posteris exemplum dedit, superstitem unum de tot liberis extremo affici supplicio conspiciet, & uno sese die quocumque afflictae domus solatio destitutum conqueretur? Quamquam nihil doler, aut desiderat quos vestra salus sibi victimas depoposuit: hanc ipsam finem fratris gladio sublatam non requirit, quæ de vestra gloria visa est plus æquo doluisse. Hoc saltem non feret benevolentia illius suæ atque caritatis emolumentum, ut quem facta tot inter ac varios accipitis fortunæ casus servarunt incolumem, eundem servandum non putetis. Hæc sunt, Quirites, quæ disceptari hactenus in utramque partem magna animorum contentione audiistis. Restat ut decretorium in hac causa iudicium statuamus.

Ego cerrè licet admissum ab Horatio Juniore facinus non approbem, intelligamque mearum esse partium cavere diligenter, ne sceleris ejusmodi impunitas temeritati atque audacia auctoritatem importet; tamen adeo multa concurrunt in hoc iudicio, quæ vel fontem videantur absolvere, ut eidem pariter suffragari non dubi-

tem. Enimverò excusari non possit, per me licet, ipsa tanti sceleris atrocitas; at excusatione penitus non vacat peccantis animus, qui, vel dum excessit ultionis legitima & jus & modum, laudabili caritatis patriæ studio visus est exarsisse. Nam cur tam durus, tam crudelis, tam inhumanus extitisset in sororem, nisi Patriam sorore ipsa cariorem habuisset? Jam verò quam ille tandem sui erga nos beneficii mercedem ferat, nisi periculo capitis eximatur? Nihil vindicata populo Romano libertas liberatoris in gratiam exorabit? Illum patiemur interire, per quem servitutis periculum morte ipsa gravius evasimus? Verùm non unius Horatii res hic agitur, Quirites, agitur causa publica, ne tam singulari præsidio civitas nostra destituatur. Perire tanta virtus non potest, quin cum ea pariter maximum imperii Romani decus & ornamentum depereat. Fecit hodiernæ victoriæ gloria, ut vel una Horatii fama plus ad terrorem Romani nominis, quam ingentes copiarum valitura sit. Caveamus igitur, ne nobis invidiamus ipsi bonum illud, quo fruimur; ne retinentes plus æquo præposteræ severitatis subtrahamus stimulos Romanæ Juventuti ad audendum pro patria viriliter, si compensari tam malè spectata in patriam merita conspiceret. Sit illud potius bonis omnibus incitamentum, ut, dum rei bene gestæ gratia vel reum absolvi viderint, illustriora virtutis suæ præmia possint expectare.

His ergo adductis rationibus, Quirites, absolvendum pœna capitis Horatium iudico; vos sententiam hanc meam vestris suffragiis confirmate.

In genere Judiciali.

ARGUMENTUM.

Cum pulsi Roma Tarquinius ejusque Liberi fuissent studio & opera L. Junii Bruti, qui primus exactis Regibus Consulatum gessit: ejusdem Bruti uterque filius clandestina de revocandis in urbem Tarquinis consilia inierunt. Verum detecta fraude vocati ambo Patris ipsius ad Tribunal, eodem iudice capitis pena mulctati sunt.

ACTORES.

L. JUNIUS BRUTUS Consul.

SERVIUS Brutorum Accusator.

TULLUS Brutorum Defensor.

JUNIUS BRUTUS Filius consulis: pro se & pro Fratre perorans.

SERVIUS

Brutorum Accusator.

Quam gravem hodie, quam acerbam conditionem experior, Iudices, qui vel impositi mihi muneris partes negligere debeam, vel Juvenes fortissimos, eosdemque longo usu mihi conjunctissimos: cogar accusare. Equidem diu multumque dubitavi quid agerem, interque validissimas utrinque necessitudinis atque officii rationes: suspensus animus, quid statueret, satis non videbat: Accedebant alia: causa: non leves,

que metum acuerent auferentque sollicitudinem. Hinc criminis ipsius: atrocitas, patriae studium, libertatis amor ad repetendas a nocentibus poenas stimulabant, inde spectata multis in rebus: utriusque Juvenis: magnanimitas, parentis: optimi reverentia, ipsi sunt Bruti nomen: tam charum huic urbi, tam verendum, ad misericordiam inflectebant. Tamen vicit demum Patriae charitas, & communis utilitatis: ratio privata: benevolentiae vim superavit. Memini me in hoc apice dignitatis constitutum, unde securitati hujus urbis, & totius

Po.

Populi Romani commodis invigilarem, non posse quidquam indulgere vel charissimis Juvenibus, qui Patriam servitutem in novam trahere, & dulce libertatis munus auferre cogitassent.

Ignoscite igitur mihi, infortunati Juvenes, ego si durus accusator accedam, qui studiosissimus utriusque patrones esse voluissim; si conjurasse videar vestram in perniciem, qui pro salute vestra fortunas omnes, auctoritatem, vitam ipsam ultro devovissim. Verum heu! jubet Patria, fortunis omnibus, omni necessitudine, vita ipsa charior id exequi muneris, quod fidei nostrae commisit, & vel invitum ac reluctanter cogit ad ea descendere, quae, & ab indole prorsus aliena sunt, & propensissimae meae erga vos voluntati repugnant.

Qua in re sustentat me me ac reficit sapientissimi fortissimique Consul exemplum, qui suo in Republicam studio, quam nuper in libertatem vindicavit, sobolis vel suae facinus improbat, & parentis affectum libens exiit, nihil ut praeter severam Judicis personam sustineat. Infelicem te profecto, Brute, nam liceat mihi dolere tecum dolores tuos, infelicem te, qui filios tam tui dissimiles procreatis! Nam quis, vos, furor, Filii degeneres, in cives vestros, in Republicam, in parentem armavit? Ubi pudor? ubi pietas? ubi religio? ubi patriae libertatis amor? ubi debitum parenti obsequium ubi reliquae virtutes tam illustribus Majorum vestrorum exemplis consignata tandem exulant? Ergo vos genuit pater, ut hostes patriae infensissimos haberet? vitam vobis dedit, ut libertatis osores turpissimos nanciscere ur? Tanto urumque studio, tam singulari diligentia domi educavit, nihil ut ex liberali

disciplina, praeter dedecus sempiternum, reportaretis? Nihil erat aliud, quod traheretis ex parente, nihil quod ab eodem discereretis? Miserum certe, iterum atque iterum dico, & infortunatum patrem, qui tam alienos ab indole sua filios genuerit! miseros liberos, qui nihil paternae virtutis potuerint aemulari!

Quo vos igitur nomine appellabimus, vel quo tandem colore recentissimum furoris vestri monumentum designabimus? Nam quid retexam funestissimae conjurationis memoriam? Dicta dies erat truentissimae carnificinae: convenerant perduelles gladiis facibusque, & omnium armorum genere instructi: conflatus ex perditissimis ac flagitiosissimis hominibus exercitus, quorum alii aere alieno cum oppressi essent, solvendo impares, alii propter scelera Senatus consulto proscripti, Romam reverti non audebant. Eminabant inter caeteros signiferi prodicionis ambo Consul filii, furentes audacia, scelus anhelantes, & turpissimum de nostra libertate triumphum precipientes. Instabat feralis illa hora, quae urbis aditum Tarquinis recluderet. Sed quid ego haec revolvo, quae vidit optimus quisque, & perhorruit?

O Dii immortales! tantane indolis, morum, voluntatis, studiorumque inter eos diversitas atque discrepantia intercedat, quos ejusdem sanguinis communio sociavit! Patrens hoc studuit unum, dum vixit, ut de patria bene mereretur; primum hoc fuit liberorum facinus, ut patriam everterent. Ille oppressam iniquo servitutis jugo urbem non tulit; hi redditam pristinae dignitati ferre non potuerunt Brutos; ut hostem patriae procul expelleret, nullam habendam propinquitatis & sanguinis rationem esse duxit; Bruti proles gemina jura naturae sanctissima despi-

despicit, ut eundem pulsum revocet, & cum eo tristissimum in omnes exitum inducat. Tarquinium, monstrum illud bonorum in perniciem natum, prolem ejusdem parenti non ab similiem civis optimi prudentia ac singularis sollicitudo longius à nobis exegit. Civium perduellium exitiale facinus, luem illam perniciosissimam, nisi malum Superi avertissent, restituebat. Gratiâ enim verò, immortales Dii, vobis hujus urbis servatoribus, quorum sine præsidio nullam jam urbem, nullam patriam haberemus.

Videte ergo, Judices, quo vos esse animo in perduelles oporteat. Pensate, si quam merentur illi gratiam, per quos non stetit, quin cives, quotquot sunt, optimi immisericorditer mactarentur. Nam quæ spes restabat alia, si Tarquinius de novo rerum dominus factus fuisset? Si rursus cum impiis liberis in hac urbe regnasset? Quem posuissent illi furori suo modum? quid intactum aut integrum à cæde & sanguine reliquissent? Pereant ergo illi, qui perire omnes bonos cives voluerunt. Quod ferant tam grave supplicium, quod inferius scelere suo videri non debeat? Neque vos retineat miseri parentis orbitas & luctus ex orbitate secuturus. Equidem fateor, Judices, aliud civis optimi, patrisque amantissimi probitas, animus, studium & amor libertatis præmium reposcerent. Non deberet ille luctum pro gaudio, pro mercede supplicium, pro triumpho geminæ sobolis, & cum ea totius domus excidium pati. At Brutum novimus, Judices; scimus quo ille incensus in patriam, quo in unumquemque vestrum studio sit, qui se affinem, qui propinquum esse oblivisci visus est, dum de paranda nobis libertate ageretur. Neque verò se patrem

esse meminerit, dum illata vestrae libertati labe erit vindicanda. Naturam ipsam ultro jubebit obmutescere, ut unam Consulis vocem audiat, neque aliud expectabit vigilantia, sollicitudinis & impensæ salutis præmium, quàm ut bene mereri de vobis ac de patria liceat.

Quare nihil ego te monendum putem, ò Brute, ut viriles in hac causa animos induas; non is es qui alienis indigeas consiliis. Felicem te, si vel parens non fuisses, vel si utrumque præmatura mors jam dudum eripuisset! Quantam tibi lachrymarum segetem, quàm feralem ambobus cladem sublata gauderemus. Sed quid ego hic doleam, quod ipse non doles? Palam exhibe qualis sis, ò Brute; exere Consulis auctoritatem, ut nocentes plectas vel filios. Nullum apud te misericordiae locum inveniant, qui se omni misericordia prorsus indignos præstiterunt. Prius ipsi debitam parenti pietatem ac reverentiam exuerunt, neque tu paternum amorem exuere dubites. Talem te experiantur illi, qualem te esse voluerunt. Caterum nihil te pœniteat tam indigna carere sobole; tot tibi substitutos in eorum locum puta liberos, quot cives à servitute vindicasti. Nihil illi tentabunt, quod cogatur Brutus improbare; & quæ filiis in perduellis merito desiderasti, in illis devotum obsequium, reverentiam singularem, & tenerimum amorem, dum vires, experieris.

T U L L I U S

Filiorum Bruti Defensor.

Si quis aut errore lapsos aut inconsulta abreptos levitate Juvenes infortunatos tuum ad Tribunal accusavisset; tulissem æquo animo, Consul vigilantissime, & Accusatoris ipsius

ipsius studium collaudassem, qui filios amicè commonendos & paterna charitate emendandos parenti optimo detulisset. Neque enim is ego sum, qui vel inficiari velim, quod nec miseri Juvenes ipsi diffitentur, vel eos alicujus imprudentia reos non putem, qui pulsos auctoritate publica Tarquinos revocare in urbem voluerint. Verùm cum vidi perduellionis crimen inferri optimis Adolescentibus, quorum spectatissimus in patriam amor est; cum sensi eisdem argui violatæ paternæ charitatis, qui Patrem suis ipsorum oculis, ipsa etiam vita cariorem habent, non potui mihi temperare, quin constam utriusque in caput tantam invidiæ labem amolirer, & quos probata semper agendi ratio aut absolvit, aut saltem excusat, eos apud æquissimum Consulem, eundem ac patrem amantissimum defenderem. Ergo patiatu Accusator, vir temerè perspicax & religiosus præter modum damnari à me præposteram suam sagacitatem, quæ crimen viderit, ubi non est, & severitatem nimiam increpati; quæ vel nulla, vel levissima dignos pœna ad gravissimum quodque supplicii genus potularit.

Tu verò, Consul æquissime, vide, etiam atque etiam precor, ne, dum patriæ plus nimis cupidus ac studiosus videris, non satis in filios tuos pius habeare. Hanc mihi veniam annue, ut tibi ponam ante oculos, quod, per insolentis facti dolorem expendere fortasse non licuit, Filios tuos, neque tam culpandos esse, quàm putas, neque etiam, si graviore culpa se se implicuerint, ideo esse damnandos.

Ac primum quidem, quis capitalis reos criminis, nisi hominum sit immitissimus, eos existimet, qui, si peccasse dicendi sunt, non ex con-

sulto, neque ex mera improbitate, sed uno abrepti ætatis imperu peccaverunt. Non te fugit, Juni Brute, quàm cerea sit, & in omnem partem verti facilis adolescentia; quàm multa vel hoc solo nomine ipsi ignoscenda sint. Matura ætas, cum ab officii partibus discedit, digna sanè est, in quam acerbius invehatur, quæ nec consilii inopiam, nec impotentis animi impetum prætere merito possit. Ast teneram ætatem labi, quam firmum judicium, quam rerum usus rectè vivendi magister nondum erudierit, quis, amabo, mireretur tantum? Quid aliud præter infelicem casum ab eo expectes, qui, cum in lubrico loco positus sit, non habet, quo nitatur ac se se sustentet? Atque ut omnibus certum sit, eos, quorum hic causam ago, nulla indolis perversitate depravatos, sed teneræ potius ætatis inscitia ac levitate adductos à recta via declinasse, age, quod est illorum crimen?

Nihil ego dissimulare velim, Judex integerrime: sit verum illud quod Accusator objectavit acerbius; pulsos parentis consilio Tarquinos revocare voluerint, contraria paternæ voluntati studia secuti fuerint; cur aliam facinoris illius causam, præter inscitiam & insitam juventuti levitatem, fuisse suspiceris? Nempe si perpendissent filii tui, quo apud nos loco parentum voluntas esse debeat, quantum ab eorum imperiis deflectere scelus reputetur, tantum in se crimen admisissent, qui de revocandis in urbem Tarquiniis sola compulsi pietate cogitarunt? Hoc ipsum tanto cum studio tentassent exequi, si sacratissima paternæ pietatis jura hac ratione violari à se perpendissent!

At enim melius in affines, quàm in patriam vel in parentem ipsum affecti vili

visti sunt. Tuam hic fidem, Juni Brute, te ipsum constantis liberorum in te amoris testem appello. Est aliquid, in quo devotissimam filiorum erga te pietatem aliquando requisieris? Sed quid ego te, Brute, tantum interrogo? Loquatur ipsa civitas, loquantur spectatores, quotquot hic adsunt, & Juvenum tam in parentem, quam in patriam pietati suffragentur. Quid de utroque Bruti filio videtur vobis, Quirites? Vestrum enim est hac in causa ferre testimonium, qui talem Bruto prolem toties invidistis; qui tales huic imperio tamque cupidos rerum nostrarum defensores precati estis? an illi aut perduellionis rei, aut paternae charitatis obliti vobis videantur? Ex quo igitur juvenilis ardor, qui nonnunquam etiam invitos rapit, tanti criminis loco computatur? ex quo damnant leges tanquam capitale quidpiam, si quis hominibus sibi cognationis vinculo conjunctis per imprudentiam adfuerit? ex quo denique, quod ætatis levitas, non malitia voluntatis admisit, tam grande piaculum censetur, ut sola morte possit expiari?

Quanquam sit atrocius crimen illud, quod commiserit, quam revera est, digni sint illa morte, quam irrogandam Accusator censuit. Felices illi saltem, Juni Brute, quod te Consule, te parente damnari non possint! Quid enim crudelius foret, quam assertorem publicae libertatis in Liberis cædi? quid iniquius, quam Reipublicæ columen prolis excidio subverti? quid indignius, quam piæ ac communem patriæ parentem in nefaria sobolis strage crudeliter mactari? sic est, Judices, vel si naturam audire Brutus renuat, tamen pater est. Quantumvis patriæ soli vivere se profiteatur, vivit tamen in Liberis, & in meliore sui

parte vivit; neque petere Liberos quis potest, quin & parentem ipsum petat.

Næ tu ergo durus nimis Accusator es, qui non tam filiorum, quam parentis ipsius sanguinem hac tu oratione tam severa, tam rigida postules. Adeone omnem humanitatem exuisse te, ut, dum geminam Bruti sobolem cruentam ad necem repetis, parentem libertatis tuæ generosum assertorem salutisque defensorem acerrimum in vitæ discrimen adducas? Dirum scelus, Superi, si est apud vos pietas, avertite!

At vos, Judices æquissimi, quorum aspectu suavissimo sentio me recreari non mediocriter, & melioris fati spem suscitari; feretis æquo animo spes Junii Bruttii omnes, unâ cum Liberis ejusdem cadere? tam durum sicis oculis spectaculum sustinebitis? Hoc Bruto præmium vindicata pro libertate referetis? Hanc illi tot laborum, quos pertulit, tot periculorum, quibus se ultro propria objecit, mercedem dabit? Et dum liberos vestros vobis ejus auxilio atque ope servatos gratulamini, dolebit ille solus avulsam sibi prolem, vobis probantibus atque arbitris, inhumaniter periisse?

Sed mori utrumque patriæ leges jubent, reclamant crudelis Accusator. Quasi verò tam seva tamque immitis sit aut fuerit unquam Patria, ut suorum sanguinem siciat; aut apud eam gentem versetur, quæ placari miseris nesciat ac mitemere? Eos Patria cadere velit scilicet, in quibus parentis nomen ac gloriam reveretur? quos præsentissimo sibi olim subsidio fore confidit? qui, ut paternæ laudis, sic & virtutis in spem adoleseunt? Hæc te, Juni Brute, expectatio tam læta recreet, & asperatum in reos Consulibus animum temperet ac leniat. Da

ge-

LUCIUS JUNIUS BRUTUS

Consul ac Pater.

geminæ soboli locum, ut, si quam hodierno facinore inusserunt paterno nomini labem ac maculam, hanc suo in Rempublicam studio & rebus præclare gestis totam abstergant. Noli invidere patriæ dulcissimum in ipsis decus certissimumque præsidium, & quod amoris paterno non indulgeres, hoc conspirantibus omnium studiis condonare non pigeat.

Adeste, infortunati Liberi, succedite propius, & lugubris ille apparatus, qui jam movit unumquemque nostrum, etiam parentem ad misericordiam inflectat. Intuere sobolem, Brute, respice lachrymas sinceri doloris indices, & vultus illos, quos luctus obsidet ac deformat, diligentius contemplare. Misereatur te temeræ, incautæ, & nondum satis expertæ juventutis: reputa tecum, quam sis excitaturus apud omnes gentes crudelitatis opinionem, nisi te exorari, nisi te placari permiseris. Te igitur, per charitatem patriæ, per dulce parentis nomen, per tuam ipsius gloriam, per quidquid jucundum tibi & acceptum esse potest, oramus atque obtestamur, ne, dum propter eximias virtutes apud posteros celebraberis, durior in Liberos ac crudelior audias. Quid proderit prudentiam tuam laudari, celebrari fortitudinem, extolli summum in patriam amorem, si elementia unâ atque humanitas desiderari videatur.

Moveat ergo te paterna pietas, moveat tristissima filiorum tuorum conditio. Satis huic usque dedisti patriæ, satis dedisti officio Consulari: memento tantisper, quid naturæ, quid sanguini debeas, neque te patrem esse pigeat ac predicari.

Sedeo miserrimus Pater Judex duos inter filios nefariæ conjurationis artifices; aut crudelitatis labem, reos damnando, aut fœcordiæ notam, nocentes absolvendo jam jam subiturus! Proh! quam variæ, Patres Conscripti, distrahunt ancipitem curæ! Ut huc, illuc fluctuat incerta mens, dum hinc naturæ, illinc Patriæ vox tacitum pungit ac stimulat. Etsi enim, Patres Conscripti, immanis flagitii, quod à filiis patratum est, horror attonitum percellit animum, atque, ut par est, exasperat; nondum tamen sic obduri naturæ & sanguini, ut esse me patrem vel perduellium filiorum non sentiam. Quanquam inultam relinques Patriam, o Brute, cujus defensor accerrimus modò visus es? Justissimas afflictæ urbis querelas aspernabere, quæ suum in Romano Consule præsidium ac fiduciam habet? Nihil te violatæ libertatis amica vox commovebit, quam crexisti jacentem, perditam recreasti? Imò, imò movent hæc omnia mirum in modum, Patres Conscripti, neque me paternus amor ita perturbat, ut non videam satis, quid urbi, quid patriæ, quid officio, quid libertati debeam.

Adeste, Filii; stete patris ad tribunal. Quanquam parcite, si filios dico, Patres Conscripti, si filios agnosco vel nocentes. Vultus, frons, oculi, corporis habitus, nomen utriusque inditum, hæc filios omnia, hæc parentem probant. Utinam & patris animus, fides, constantia, patriæ charitas & facta pariter adessent! quæ quoniam video in vobis desiderari, quid ego vos deinceps filios appellem?

Hoc

Hoc studuit pater præter cætera, ut impositum per tot annos liberis cervicibus jugam deiceret; vos turpissimæ servitutis amatores idem illud, quantum fuit in vobis, reposuistis. Ego non jacentem modò, sed intermortuam libertatem curis meis ac laboribus, ipso capitis periculo suscitabam; vos reviviscentem faustis ominibus, & aura liberiore jam gaudentem appetiistis. Ego perditissimos Adolefcentulos, funestissimam Juventutis nostræ corruptelam, libidinis, impudiciæ, furoris impii faces expuleram, ejeceram, exterminaveram; vos tutari eisdem consilio, adjuvare opibus, constata patriæ in perniciem conjuratione postliminio revocare non erubuitis. Ego unà cum Regis nomine dominantem jam diù in hac civitate tyrannidem videbar æternum proscripsisse; vos publicæ tranquillitatis osiores, Tarquinio servire turpiter, quam parta frui libertate maluistis. O dignos Bruto parente filios! ò studiosos paternarum virtutum æmulatores! Tales ego filios non abnuam, non ejurem, non abominer; qui sceleratorum civium studia amor patrio, proscriptorum commoda meis periculis, exulum incolumitatem paterno capiti præposuerunt? Nam quorandem cessisset Pater, Degeneres, si redditus huic urbi Tarquinius per vos fuisset? Quæ spes desolatæ rebus & afflictae salutis superesset, si felicem vestra consilia exitum habuissent? Viveret hodie infelix Brutus; si regnare rursus, quod ambo tantopere promovistis, Tarquinio licuisset?

Itē, itē; alium quærite, si potestis, qui vos habere filiorum loco velit, qui compelli se à vobis parentis nomine patiat. Providete vobis aliquem, qui tutari rebelles, patrocinari perduellibus, fovere ca-

put in suum conjuratos sustineat. Scrutamini in hac Urbe, quam perdere, quam evertere penitus, quam delere ex hominum memoria cogitastis, scrutamini, inquam, vestigate, conquirite, qui adesse vobis in hoc discrimine, qui ferre opem laborantibus, qui imminentem vestris capitibus procellam avertere paratus sit. Quod ad me attinet, nequissimi proditores, nihil expectate deinceps quidquam, præter austeram Consulis severitatem, feralem paremque meritis rigidissimi Judicis sententiam, & cruentam, si fuerit opus, tortoris barbari immanitatem.

Nam quid præstem aliud, Patres conscripti; quam gerere me personam, vel quos induere sensus jam decet; qui vestro beneficio tuendæ, moderandæ conservandæque huic Urbi præpositus, amoliri longius quod est noxium, propulsare viriliter quod est perniciosum, quod corruptum est rescindere penitus, pro ratione mei muneris, cõgor ac teneor? An si naturæ vox parentis animum etiam inflecteret, si sordidato ac luctuoso illo Liberorum conspectu adhuc commoverer, si plus apud me posset patris affectus, quam dignitas Consulis, si viderer mollescere, dum se veri judicis partes exigitis, an, inquam, ferre vos posse id putem? an non insurgat statim in me Patria, & oblitum debitæ in ipsam charitatis accuset? Imò, vocem illius audio, Patres Conscripti; me, me inflicti recens vulneris admonet, & adhortatur tacita, ut mederi maloque quamprimum velim. Audite vosmetipsi quid loquatur, quid exposculet, quid precetur.

Tu me refeceras, inquit, languentem, Brute, tu jacentem erexeras, recreaveras afflictam, captivam liberaveras, & amissam jam diù libertatem redonaras. Verum orta est tuo

de

de sanguine gemina pestis nostram in perniciem conjurata, quæ pristinis affligere me malis meditatur. Vix dum apud me sum, adeo repentinus novæ servitutis timor miseram perterruit! Mihi ne securam esse liceat, dum medio in sinu fovebo perduelles, dum spirabunt monstra illa, dum inultum scelus dominabitur? Age ergo tu, qui strenuus libertatis meæ assertor extitisti, pœnas repete, ulciscere Patriam, cujus tutor ac custos constitutus es. Ede severitatis exemplum, unde habeant boni cives, quod sequantur; mali perditique quod pertimescant. Discant ex te posterì quo Patriam loco habere Consules debeant, noverrint scelerati liberi, quid vel ab ipsis parentibus sibi sit expectandum, si quando ab officio recesserint. Nihil te parricidas ac perduelles plectere pigeat, quorum exitio ac ruina servabis Patriam, tuamque tam illustri fortitudinis exemplo fidem posteritati consecrabis.

Hi sunt, Patres Conscripti, quibus me Patria stimulis pungit atque excitat; cujus ego imperiis nisi me obsequentem exhibeam, neque iudicio vestro dignus, neque dignus manere, quo defungor, videri possum.

Vobis verò, Liberi, ratio superest una eluendæ culpæ, quam admistis, si paratas vobis pœnas ultro perferatis. Colligite animos ad subeundam mortem fortiter: ostendite pristinam ad durissima quæque fiduciam & alacritatem: despiciate, si potestis, si quid roboris superest, quæ meruistis supplicia, & dignam patriæ everforibus, parricidis, & perduellibus mortis sententiam constanter approbare.

I, Licitor; colliga manus; utriusque caput obnube; religa ad palam; virgas expedi; dstringe fasces, &

Le Jay, Tom. I.

impacta viriliter in cervices hasta, invisa Patriæ bonisque omnibus capita ab humeris revelle.

JUNIUS BRUTUS

Pro se & Fratre morituris.

Ubi sum? & quas hodie videor translatus in terras? Consulem alloquor, an Tyrannum, Parentem, an carnificem; Hominem, an belluam? Nam quid dissimulem, Patres Conscripti, & acerbissimam, quæ me angit, ægritudinem verear morti proximam aperire? Consulem dicere te amas, Brute, & tyrannum agis? Parentis jucundum nomen affectas, & carnificis personam exhibes? Vis hominum haberi moderatissimus, & quod belluæ execrarentur scelus, ipsis belluis crudelior ac ferocior audere non dubitas? Scilicet vobis Consul videbitur, Patres Conscripti, qui patriæ non consultit, sed eandem evertit? qui leges à Romulo & a Numma sapienter institutas non tuetur, sed abrogat? qui Regem suum ac consanguineum non defendit ac protegit, sed dejectum folio turpiter, privatum regno per summum nefas, patria etiam nihil tale meritum ejicit? qui promissam Populo Romano libertatem non modò non impertit, sed unius legitimi Regis in locum duos Tyrannos crudelissimos substituit?

Durum est quidem, Patres Conscripti, sic invehi in parentem, & quem natura ipsa verendum & amandum præscribit, eundem maledictis laceffere. At numquid suavissimis illis legibus nos eximit ac liberat immitis pater, dum filios abnegat, rejicit, execratur? dum paternæ charitatis oblitus tyrannum se nobis ac carnificem exhibet atque ultro proficitur? Quanquam ferremus æquius, Patres Conscripti; nihil nos feralis,

Nn quam

quam in immeritos tulit, sententia tantum pigeret, nisi nos tanquam proditores patriæ, parricidas ac perduelles juberet occidi: non poenas quantumvis graves, non cruentam mortem, sed poenarum ac mortis causam perhorrescimus. Nam quid egimus, amabo vos? quod tandem scelus nostrum est? quid admittum a nobis tam grave, quod nisi proditorum ac perduellium supplicio expiari non possit? An accensas in Urbem faces intulimus? an civium quemquam designavimus ad eandem? an prodere patriam hostibus? an clandestina cum iis inire consilia, aut quidquam amicæ libertatis in jura tentavimus? Vos qui cordis humani latebras & arcanos sinus inspicitis, Dii immortales, nostis, si quid sit ejusmodi, quod miseris adolescentibus exprobrari jure merito possit?

Vos ipsi nobis adeste testes, Patres Conscripti, quam immunem a flagitio vitam egerimus; quam expertes sceleris vel in hac causa haberi debeamus. Nisi forte crimen illud est, quod amicum, quod affinem, quod Regem nostrum vestris ipsorum suffragiis in solio constitutum, & per iniquam parentis emulationem privatum regno ac patria consolari parumper, & spe melioris fortunæ miserum suscitare voluerimus? Hoc illud piaculum est, Patres Conscripti, propter quod mitis & humanus Consul cives immeritos, cupidissimus geminæ sobolis parens innocentes filios mactat ac perdit. Hac provocatus injuria Judex integerrimus, jura naturæ omnia perfringere non dubitat. Hac specie sceleris, hoc colore pratento, pulchrum est majestatem consulis acerbissima tyranni violentia, amorem paternum carnificis crudelitate, hominis humanitatem ferarum savitia dedecorare.

Scilicet non dubitavit ille, si proprios in filios savisset, quin cætera quæcumque nuper designavit suæ ferocitatis monumenta vobis probarentur: nec proprio sanguinis sui dispendio voluit, quod erat a se factum per insatiabilem dominandi libidinem, id boni publici studio, & amore libertatis excusare. Sic impune sibi fore credidit, quod Regnum in majestatem attentasset, quod legitimum Principem solio disturbasset, quod eodem pulso turpiter & ejecto nostris de mœnibus, eandem ipse potentiam, solo nomine immutato, usurpasset. Sic debitas savitiæ suæ poenas declinandas esse speravit, qui nobilissimos Juvenes, affines suos, civitatis hujus præsidium, totius imperii spem florentissimam per summum nefas expulerat: qui Colatinum Collegam suum de se optime meritum dignitate spoliaverat, qui bonos cives rerum nostrarum studiosos fortunis, civitate exuerat. Sic laudem a vobis, Patres Conscripti, non dedecus, mercedem, non supplicium expectat, dum vestra palam in bona, in fortunas, in auctoritatem, in libertatem, in vitam jam jam involabit! Debuimus prius ambo cadere furori ipsius victimæ, quam patratorum scelerum fructu tranquillus frueretur, & cætera, quæcumque meditatur, flagitia cum spe impunitatis certa pertentaret.

Cum ergo deinceps vivendum sit non cum Consule, sed cum tyranno, non cum parente, sed cum carnifice, non cum homine, sed cum bellua, nihil est, quod juvare vitam nos possit. Moriamur ultro, Frater; neque, post extinctam civitatis hujus gloriam vivere ultra appetamus. Serviant ingenui, qui voluerint sub tyranno; vivant cives sub carnifice; spirent homines sub bellua; nos, Frater, nihil patiamur ejusmo-

ejusmodi. Subeunda quidem mors nobis est; sed gloriosius est mori, quam servire: perire semel optatius est, quam in perpetuo metu vitam infelicem trahere. Nihil mori pigeat, quibus moriendi causa tam honorifica, tam egregia facinus vivendi finem attulit!

Pulsum per summum nefas Principem legitimum revocare, spoliatum bonis, solio, patria restituere in pristinam dignitatem, Majestatis regis jus tueri pro virili parte tentavimus. Pulchrum est tam glorioso operi succumbere, & in mediis propulsandæ tyrannidis conatibus vitam date. Exorietur tandem ali-

quis virtutis ejusdem æmulator, qui patrati in nos sceleris poenas repetat, qui manes nostros, Superis volentibus, ulciscatur: qui tyrannum ferocissimum de solio dejiciat, qui carnificem crudelissimum bene morata de civitate expellat; qui belluam immanissimam inter homines vivere non patiat; qui Regum expulsorem, perturbatorem libertatis, tortorem ac parricidam meritis, ut par est, poenis vicissim afficiat! Ageam, licet; quid hæres lentus? Hac spe fretos, tam læta expectatione sustentatos feri utrumque, & nihil ultra vitæ cupidos obtrunca.

